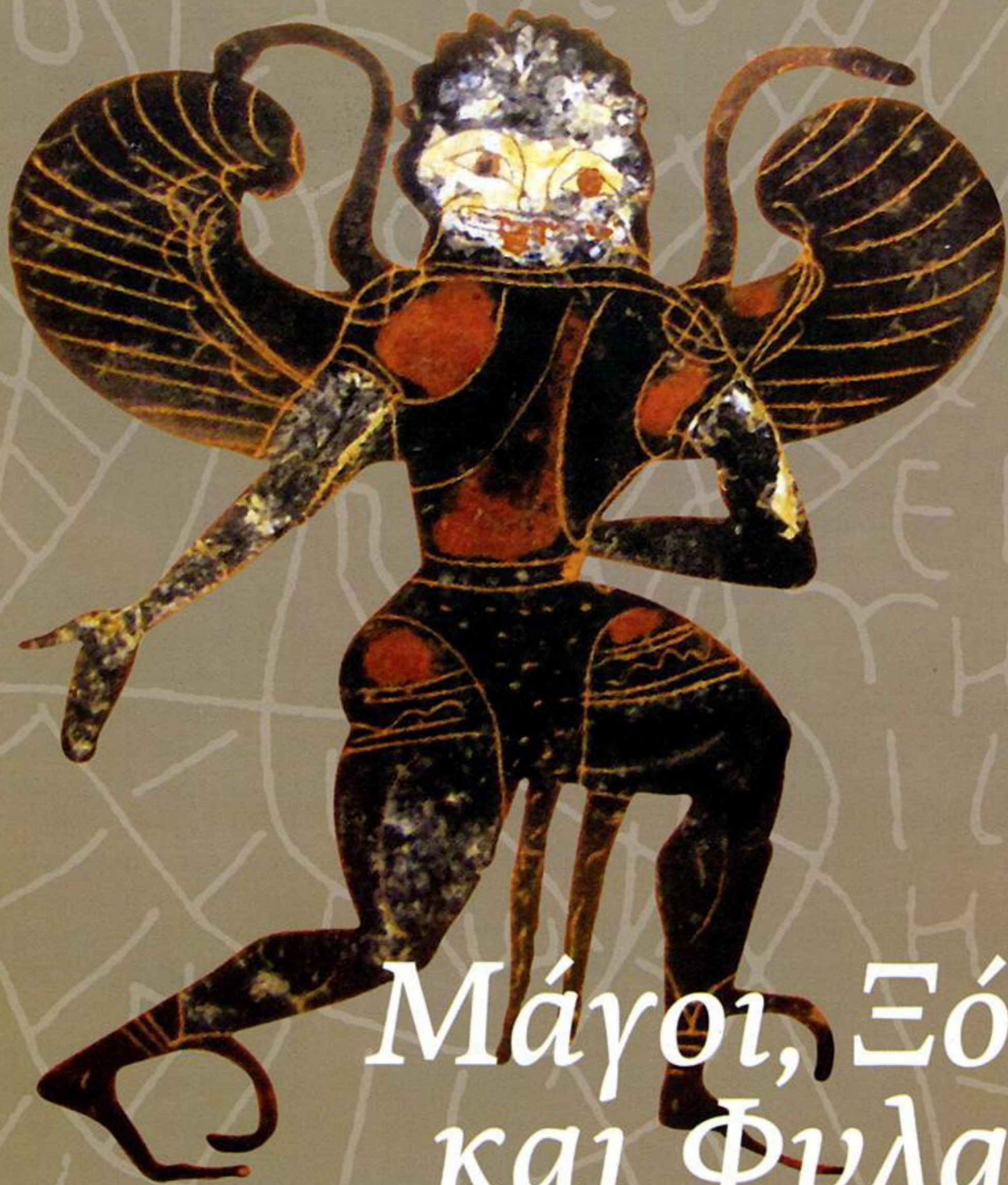

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Μάγοι, Ξόρκια και Φυλακτά

Η Μαγεία στον Αρχαίο
και Χριστιανικό Κόσμο

Μάγοι, ξόρκια και φυλακτά

Η μαγεία στον αρχαίο και χριστιανικό κόσμο

Δύσκολο να ορίσει κανείς τη μαγεία. Είναι τέχνη ή τεχνική; Κοινωνικό φαινόμενο ή μια φάση της πνευματικής εξέλιξης του ανθρώπου; Ο αντίποδας της θρησκείας ή ένα σύστημα ερμηνείας του κόσμου; Ή μήπως ένα είδος τεχνολογίας «της γοητείας»; Όλα αυτά μαζί, ή τίποτε ακριβώς, ή και περίπου; Κι αν είναι η έκφραση μιας πρώιμης και ανώριμης πολιτισμικής φάσης, πώς γίνεται να είναι ακόμη και σήμερα παρούσα, άμεσα ή έμμεσα, συνειδητά ή ασυνείδητα, και πάντως τέλεια προσαρμοσμένη στα σύγχρονα δεδομένα; Ίσως τελικά η μαγεία να πηγάζει από κάποιο συστατικό του ανθρώπου, που βρίσκεται από πάντα εκεί, ανεξάρτητα από το τεχνολογικό

και εν γένει πολιτισμικό επίπεδο, αναλλοίωτο στο χρόνο και τον τόπο, παρόν από τότε που ο άνθρωπος οργανώθηκε κοινωνικά και πάντως συνειδητοποίησε ότι με κάποιο τρόπο μπορούσε να πάρει τη μοίρα του στα χέρια του.

Λόγια και χειρονομίες, προκαταλήψεις και δεισιδαιμονίες, μυστικές τελετουργίες, αλλά και καθημερινές συνήθειες φανερώνουν ότι η μαγεία είναι διάχυτη σε διάφορα πεδία της ατομικής ή ομαδικής συμπεριφοράς ως τρόπος σκέψης και πρακτική έκφρασης.

Ο άνθρωπος προσπαθώντας να ερμηνεύσει, να αντιμετωπίσει και να ελέγξει τη φύση και αργότερα την κοινωνία που δημιουργήσε, με τις συχνά ασφυκτικές της νόρμες, αλλά και να επιβάλλει τις καθαρά προσωπικές του επιθυμίες ανέπτυξε διαχρονικά και διαπολιτισμικά διάφορα συστήματα ιδεών, συμβόλων και πρακτικών, συστήματα απαγορευμένα, «μαγικά». Η εφαρμογή τους πρόσφερε την αυταπάτη της συμμετοχής σε υπερφυσικές πηγές εξουσίας και την ψευδαίσθηση

του ελέγχου των δυνάμεων που καθορίζουν τα ανθρώπινα. Η μαγεία, όπως αυτή εκφράστηκε στον ελληνικό χώρο από τα αρχαία χρόνια, είναι βέβαιο ότι είχε εξ αρχής τεθεί στο περιθώριο της επίσημης θρησκείας της πόλης. Εξάλλου, ό, τι παρεκκλίνει από τα κοινώς αποδεκτά και θεσμοθετημένα αποτελεί απειλή για την επίσημη εξουσία. Η μαγεία, κυρίως ταγμένη στην υπηρεσία του ιδιωτικού και του προσωπικού με τελετές με μυστηριακό και μυστικό χαρακτήρα, αποτελούσε σταθερή απειλή. Η μαγεία για να λειτουργήσει χρειάζεται ορισμένα και απαραίτητα συστατικά: τον πομπό, το δέκτη, τα όργανα, τις πρακτικές και κυρίως τη βούληση και τη διάθεση για την ανάλογη επικοινωνία.

Μάγοι

Ποιοι είναι οι μάγοι; Γεννιούνται ή γίνονται; Ποια είναι τα κοινά χαρακτηριστικά τους; Είναι άτομα που εξ αρχής είχαν για διάφορους λόγους τεθεί στο περιθώριο του κοινωνικού σώματος; Ήταν τρελοί, επιληπτικοί, «ξένοι», ή γυναίκες οι οποίες θεωρούνταν ότι συνδέονται στενότερα με τις δυνάμεις της φύσης, ενώ ταυτόχρονα υστερούν σε ισχύ του κοινωνικού και πολιτικού τους ρόλου; Είναι άτομα με ιδιαίτερες «πνευματικές» ικανότητες ή έξυπνοι επαγγελματίες που εκμεταλλεύονταν τις προσωπικές επιθυμίες των πελατών τους, δημιουργώντας συχνά στρατιές οπαδών και ακολούθων;

Ξόρκια

Λόγια ακατάληπτα στους αδαείς ή τους αμύητους, επικλήσεις σε δυνάμεις και θεότητες σκοτεινές, χρόνος καθορισμένος και σημαδιακός, νύχτες σκοτεινές ή με φεγγάρι, πάντα μακριά από αδιάκριτα μάτια, ξόρκια που σε ακολουθούν και μετά το θάνατο. Για το προσωπικό καλό ή για το κακό του γείτονα, για έναν ανεκπλήρωτο έρωτα ή για έναν άλλο που πλήγωσε βαθιά. Η υγεία και η αρρώστια, η καλή σοδειά και τα παραγωγικά ζώα που στηρίζουν την ευημερία του νοικοκυριού, είχαν κάθε λόγο να χρειάζονται και τη συνδρομή δυνάμεων πέρα από τις ανθρώπινες, για να αποδώσουν. Έτσι, για καλό και για κακό...

Φυλακτά

Αυτό που δεν μπορεί να ελεγχθεί, φοβίζει. Η πηγή του φόβου μπορεί να προέρχεται από έναν άνθρωπο ή από μια υπερφυσική δύναμη. Συμβαίνει, αρκεί να το πιστεύει κανείς. Για να αποκρουστεί αυτή η κακή ενέργεια χρησιμοποιήθηκαν κατά καιρούς διάφορα αντικείμενα με συμβολικά αποτροπαϊκές δυνάμεις. Είναι εντυπωσιακό πώς τα περισσότερα από αυτά άντεξαν αυτούσια ή προσαρμοσμένα σ' όλες τις εποχές, ακόμη και σ' αυτή του επισήμως απόλυτου ορθολογισμού: Γοργόνεια, μάτια, κάθε λογής περίαπτα, κουτάκια με λείψανα αγίων έχουν τη θέση τους στο οπλοστάσιο του καθενός εναντίον του Κακού, αδιακρίτως φύλου, ηλικίας, κοινωνικής ή οικονομικής τάξης ή μορφωτικού επιπέδου. Ο φόβος του υπερφυσικού υπερκαλύπτει κάθε κοινωνική ή πολιτισμική διάκριση.

Για δεκαέξι χρόνια, κάθε Σεπτέμβριο, οι **Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς** μας προσκαλούν να επισκεφτούμε μουσεία, μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους που συνήθως δεν βρίσκονται στους πρώτους προορισμούς των πολιτιστικών διαδρομών μας. Είτε γιατί δεν είναι για διάφορους λόγους εύκολα προσβάσιμοι, είτε γιατί δεν είναι τόσο προβεβλημένοι. Ακόμη όμως και για τους πιο δημοφιλείς, μας δίνεται η ευκαιρία να τους δούμε μέσα από μια διαφορετική οπτική.

Οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς είναι **ο μεγαλύτερος ευρωπαϊκός πολιτιστικός θεσμός** που ήδη από το 1991 υποστηρίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Από το 2003 στο πρόγραμμα συμμετέχουν και οι 50 χώρες – μέλη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Πολιτισμού κάτω από το σύνθημα **Ευρώπη, μια κοινή κληρονομιά**.

Βασικός στόχος του εορτασμού είναι **η ενίσχυση της συνείδησης της κοινής μας ευρωπαϊκής ταυτότητας, μέσα από την προβολή των ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού, κάθε μεγαλύτερης ή μικρότερης πολιτισμικής ομάδας**. Μέσα από τον επιδιωκόμενο διαπολιτισμικό διάλογο στόχος γίνεται η ευαισθητοποίηση των ευρωπαϊών πολιτών για την προστασία και προβολή της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εκθέσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα, θεατρικά δρώμενα και παιχνίδια, μουσικές και παραμύθια μας προτείνουν έναν διαφορετικό και ευχάριστο τρόπο, για να «συνομιλήσουμε» με το παρελθόν και τα ίχνη του.

Φέτος, στις 25 και 26 Σεπτεμβρίου, το τελευταίο Σαββατοκύριακο του μήνα, όπως συμβαίνει κάθε χρόνο, πάνω από 50 χώροι και μουσεία ανοίγουν τις πόρτες τους στο κοινό με ποικίλες εκδηλώσεις και ελεύθερη είσοδο. Η προηγούμενη ημέρα, Παρασκευή, είναι κυρίως αφιερωμένη στο σχολικό κοινό. Για δεύτερη χρονιά, η αφορμή για τη γιορτή είναι η Μαγεία, μυστηριώδης και διαχρονική, διφορούμενη και περιθωριακή, επισήμως απορριπτέα, αλλά πάντα παρούσα και ευπροσάρμοστη.

Για το αναλυτικό πρόγραμμα εκδηλώσεων: www.culture.gr

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
24-26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2010**

